Forskarskolan FRAM

2012-2014

Vetenskapsrådet, Stockholms universitet, Göteborgs universitet, Lunds universitet, Linnéuniversitetet

Bakgrund

- Situationen för främmande/moderna språk – engelska och moderna språk
- Intressanta möjligheter att samarbeta över språkgränserna
- En livaktig forskning inom språkdidaktik var på väg att utvecklas vid svenska universitet

Inriktningar

De språkdidaktiska inriktningarna inom forskarskolan:

(1) Individens språkinlärning
(2) Former för bedömning i språk
(3) IKT, lärande och undervisning i språk

Individens språkinlärning

Fyra olika forskningsprojekt:

- Motivation till L3-lärande (franska)
- Bakgrundsspråkens aktivering i italienska, läsförståelse
- Flerspråkiga elevers skrivande på engelska
- Bedömning av elevtexter i tyska, med fokus på utveckling av grammatik och ordförråd (Detta projekt närmar sig inriktning nr 2: Former för bedömning)

Motivation till L3-lärande

Céline Rocher-Hallin – Lunds universitet

Syfte

- Att undersöka hur lärare kan påverka elevers motivation i åk 9 med olika ”självbildsstimulerande” pedagogiska aktiviteter
- Aktiviteterna syftade till att stimulera elevernas självbild som framtida talare av franska

Motivation till L3-lärande

Forskningsfrågor

- Vilken roll spelar självbilden för L3- motivation (Dörnyei)
- Ökar motivationen om man ser sig själv som en fransktalande person i framtiden?
- Vilken effekt kan olika ”självbildsstimulerande” pedagogiska aktiviteter ha på elevernas motivation för ämnet franska?
- Påverkas elever med olika nivåer av motivation på samma sätt av ”självbildsstimulerande” pedagogiska aktiviteter?
- Leder en ökning av motivationen också till en ökad vilja att ansträngа sig i ämnet franska?

Motivation till L3-lärande

Resultat

- Aktiviteterna hade positiv effekt på de flesta eleverna, men för somliga var det för sent
- Viktigt börja tidigt med självbildsstärkande aktiviteter
- Det finns en stark koppling mellan en ökad motivation och viljan att anstränga sig i ämnet

Motivation till L3-lärande

Céline Rocher-Hallin – *Kristinegymnasiet, Falun & Högskolan Dalarna*

Licentiatavhandling:

Motivation pour apprendre une langue étrangère – une question de visualisation? Les effets de trois activités en cours de français sur la motivation d'élèves suédois

Bakgrundsspråkens aktivering i italienska, läsförståelse

Linda Smidfelt – *Lunds universitet*

Syfte

- Att undersöka hur tidigare inlärda språk (L1, L2) påverkar lexikala inferenser i italienska som L3 (gymnasiet)

Bakgrundsspråkens aktivering i italienska, läsförståelse

Forskningsfrågor

- Vilken roll spelar tidigare inlärda språk som inferenskälla vid läsförståelse av italienska på gymnasiet?
- Vilken roll spelar andra strategier? (kunskap om världen, förståelse av kontexten, kunskaper i målspråket etc.)

Bakgrundsspråkens aktivering i italienska, läsförståelse

Resultat

- Tvärspråkligt inflytande är den strategi som används mest
- De bakgrundsspråk eleverna har högst kunskapsnivå i spelar störst roll (svenska och engelska)
- Det räcker inte med ytliga kunskaper i ett språk för att det ska ge en positiv inferenseffekt (varken inom- eller utomspråklig)

Bakgrundsspråkens aktivering i italienska, läsförståelse

Linda Smidfelt – *Katedralskolan, Lund & doktorand vid Lunds universitet*

Licentiatavhandling:

Il processo delle inferenze lessicali in italiano L3 – il ruolo delle lingue apprese in precedenza a altre strategie di comprensione

Flerspråkiga elevers skrivande på engelska

Tina Gunnarsson – *Lunds universitet*

Syfte

* Att undersöka hur flerspråkiga elever använder sina olika språk när de skriver på engelska

Flerspråkiga elevers skrivande på engelska

Forskningsfrågor

* Vilken roll spelar svenska och andra L1 för i skrivprocessen när flerspråkiga skriver nationella provet i engelska?

Flerspråkiga elevers skrivande på engelska

Resultat

* Svenska är det språk som är av störst betydelse för skrivprocessen i engelska
* Svenskans starka roll förklaras med att svenska är elevernas starkaste språk, skolans basspråk och undervisningsspråk samt samhällets majoritetsspråk

Flerspråkiga elevers skrivande på engelska

Tina Gunnarsson – *Liljeborgsskolan, Trelleborg*

Licentiatavhandling:

Multilingual students' writing in English. The role of their L1(s).

Bedömning av elevtexter i tyska

Maria Håkansson Ramberg, Katedralskolan Uppsala – *Linnéuniversitetet*

Syfte

* Att söka klarhet i processer bakom språkinlärning och bedömning av språk

Bedömning av elevtexter i tyska

Forskningsfrågor

* Vad ligger bakom lärares bedömning?
* Vad karaktäriserar den språkliga utvecklingen?
* Vilken betydelse har grammatiska och lexikala faktorer för betyget?

Bedömning av elevtexter i tyska

Resultat

Work in progress…

Bedömning - engelska

Fyra olika forskningsprojekt:

- Engelska elevtexter i år 9 i grundskolan
- Muntlig engelska i år 9, grundskolan

- Muntlig engelska på gymnasiet
- CLIL, gymnasiet

Formativ bedömning av elevtexter

Karina Pålsson Gröndahl – Stockholms universitet

Syfte

- att undersöka vad elever förstår av den skriftliga återkoppling som lärare ger dem på deras skrivna texter i ämnet engelska och
- att undersöka hur elever använder återkopplingen.

Formativ bedömning av elevtexter

Forskningsfrågor

1. Vad säger elever att de förstår av den skriftliga återkoppling de får av läraren?
2. Vad säger elever att de har svårt att förstå?
3. Vilka förändringar säger eleverna att de gör i sina texter som ett resultat av lärarens skriftliga återkoppling?
4. Vilka andra förändringar säger eleverna att de gör i sina texter?

Formativ bedömning av elevtexter

Metod

- Skrivprojekt
- Två grupper – årskurs 8 och årskurs 9
- Två olika grundskolor

Formativ bedömning av elevtexter

Några resultat

- *Eleverna förstår*
  - *Eleverna i studien förstår en hel del av den skriftliga återkoppling de får*
  - *Flera elever kan tänka sig in i läsarens roll, något som betraktas som svårt för främmandespråksinlärare*

- *Eleverna har svårt att förstå*
  - *Några elever har svårt att förstå ord och uttryck, som t.ex. "röd tråd"*
  - *Några elever har svårt att förstå indirekta återkoppling, såsom understrykningar eller symboler, som t.ex. frågetecken*

Formativ bedömning av elevtexter

Några resultat, forts.

- *Eleverna förstår men vet inte hur*
  - *Några elever förstår att deras texter behöver bli mer sammanhängande, men de vet inte hur de ska göra*
- *Eleverna accepterar*
  - *Elever accepterar i hög grad lärarens återkoppling, vilket gör att de ibland gör förändringar som de inte riktigt förstår. De ifrågasätter inte heller sådant som de inte tycker stämmer.*

Formativ bedömning av elevtexter

Några slutsatser och implikationer

- *Viktigt att den skriftliga återkoppling vi ger är tydlig, både till form och innehåll, även den positiva återkopplingen*
- *Eleverna behöver få tid till att läsa igenom och förstå den återkoppling de får samt att bearbeta sina texter.*
- *Skriftlig återkoppling kan inte ersätta skrivundervisning, men kan vara ett värdefullt komplement.*
- *Ge eleverna möjlighet att ställa frågor kring den återkoppling de får och möjlighet att förklara varför de ibland inte använder den återkoppling de får.*

Formativ bedömning av elevtexter

Karina Pålsson Gröndahl - *Mariaskolan, Stockholm*
Lektor
grondahl.karina@gmail.com

Licentiatavhandling:
EFL Pupils' Understanding and Use of Teacher Written Feedback

Bedömning – muntlig engelska grundskolan år 9

Maria Frisch – Göteborgs universitet

Syfte

att undersöka hur ett antal engelsklärare

- **uppfattar och definierar** muntlig språkfärdighet samt hur de
- **genomför och bedömer** den muntliga delen av nationella provet i engelska i årskurs 9.

Bedömning – muntlig engelska grundskolan år 9

Forskningsfrågor

1. Hur beskriver lärare muntlig språkfärdighet?
2. Hur beskriver lärare organisation, genomförande och bedömning av den muntliga delen av det nationella provet i engelska i årskurs 9?
3. Vad påverkar hur lärare bedömer provet i muntlig språkfärdighet?

Bedömning – muntlig engelska grundskolan år 9

Metod

Intervjuer med

- 12 lärare från två olika platser och åtta olika skolor
  - 18 intervjuer

Bedömning

- 2 inspelade par-samtal
  - 4 gruppsamtal om bedömning av parsamtalen

Bedömning – muntlig engelska grundskolan år 9

Några resultat
Hur beskriver lärarna i studien muntlig språkfärdighet?
Fokus på ***innehåll***
- Poängterar innehållet i diskussioner, argumentation, meningsutbyten, samtal. Viktigt att budskap och åsikter kan framföras och bemötas/försvaras på ett utvecklat sätt.

Fokus på ***språk***
- Poängterar vikten av att eleverna behärskar grunderna i språket, att de har en ”språklig verktygslåda” och talar språkligt korrekt.

Fokus på ***interaktion***
- Lägger tyngdpunkten på att eleverna kan utbyta information, åsikter och idéer på ett fungerande och kommunikativt sätt, kan hålla igång ett samtal.

Bedömning – muntlig engelska grundskolan år 9

Några resultat, forts.
- Provet organiseras enligt skolans tradition, enligt prov-instruktioner.
- Stor medvetenhet om svårigheten att mäta förmågan, t.ex. hur samtalsparterna kan påverka varandra. Strävan efter att ge alla optimala förutsättningar att visa sin språkliga förmåga.
- Läraren testar och bedömer sina egna elevers prestationer
  - 3 av 12 gör ibland stickprov i andra grupper än den egna
  - 1 av 12 har en medbedömare med vid samtalet
  - 11 av 12 medbedömer/sambedömer provets skriftliga delar
- Hälften av informanterna spelar in

Bedömning – muntlig engelska grundskolan år 9

Några resultat, forts.
Vad påverkar hur lärare bedömer?
- ***Styrdokumenten*** - tolkade utifrån lärares pedagogiska inriktning/övertygelse

Lärarnas egna utsagor:
- ***Tid*** - Brist på tid en allvarlig faktor
- ***Skolan, lärarkulturen*** - Lärare påverkar varandra, kollegiet får en egen ”kultur”
- ***Elevgruppen*** - Bedömer vi inom den egna gruppen?

Bedömning – muntlig engelska grundskolan år 9

Några slutsatser och implikationer
För att öka samstämmigheten i bedömningen och för att stödja lärares kunskapsbedömning, bör mer **tid** avsättas för
- Förberedelse inför det muntliga provet (kalibrering)
- Medbedömning och
- Kollegiala pedagogiska diskussioner mellan lärare på samma skola såväl som mellan lärare från olika skolor.

Bedömning – muntlig engelska grundskolan år 9

Maria Frisch – *Katarinaskolan, Uppsala*
Förstelärare
Maria.frisch@katarinaskolan.se

Licentiatavhandling:
Teachers' understanding and assessment of oral proficiency. A qualitative analysis of results from interviews with language teachers in Swedish lower secondary schools
https://gupea.ub.gu.se/handle/2077/39226

Bedömning – muntlig engelska gymnasiet

Linda Borger – Göteborgs universitet

Syfte
- att studera variabilitet i bedömningar i NP för engelska 6 på gymnasiet.
- att undersöka bedömarnas beslutsprocesser genom att identifiera och jämföra bedömarprofiler, det vill säga aspekter i elevprestationerna som bedömarna tar hänsyn till när de sätter betyg.

Bedömning – muntlig engelska gymnasiet

Forskningsfrågor

1. Vad kan uppmärksammas vad gäller variabilitet i bedömningarna?
2. Vilka aspekter av elevernas prestationer är framträdande för bedömare när de fattar sina beslut om betyg?
3. Vilken är den möjliga relationen mellan betyg och bedömarnas motivering av dessa betyg?
4. Vilka nivåer i GERS anser externa bedömare att svenska elever ligger på?

Bedömning – muntlig engelska gymnasiet

Metod

* 6 inspelade par-samtal
* 17 svenska gymnasielärare från två olika städer
* 14 bedömare från Portugal och Finland med stor erfarenhet av GERS
  * Kvantitativ analys av betygen
  * Kvalitativ innehållsanalys av bedömarnas skriftliga kommentarer till betygen (med hjälp av programmet *NVivo 10*)

Bedömning – muntlig engelska gymnasiet

Några resultat

* Rimlig samstämmighet för svenska bedömare, (utrymme för förbättring finns)
* Tydliga bedömarprofiler med olika grader av stränghet
* Europeiska bedömare ansåg att de svenska eleverna låg på den avsedda nivån i GERS (dvs. runt B2 och över)
* Bedömarna höll sig väl till bedömningskriterierna, och kommenterade andra aspekter i relativt liten utsträckning.

Bedömning – muntlig engelska gymnasiet

Några resultat, forts.

* Bedömarna tog hänsyn till en mängd olika aspekter i den holistiska bedömningen; de mest framträdande var
  * lingvistiska (språklig korrekthet och språkligt omfång)
  * pragmatiska kompetenser (struktur och tydlighet, samt flyt)
  * interaktionsstrategier (hur samtalet fördes framåt av eleverna gemensamt)

Bedömning – muntlig engelska gymnasiet

Några slutsatser och didaktiska implikationer

* En åtgärd för att öka validitet och reliabilitet är att använda sambedömning, då bedömare diskuterar sina betygsgrunder för att sedan kunna fatta beslut om betyg
* Sambedömning som kompetensutveckling

Bedömning – muntlig engelska gymnasiet

Linda Borger – *Katedralskolan, Linköping*
Doktorand, Göteborgs universitet
linda.borger@gu.se

Licenciatavhandling:
Looking Beyond Scores. A Study of Rater Orientations and Ratings of Speaking
https://gupea.ub.gu.se/handle/2077/38158

Bedömning - CLIL

Helena Reierstam – Göteborgs universitet

Syfte

* att jämföra bedömningspraktiken i tre svenska gymnasieskolor med internationell CLIL-profil

Bedömning - CLIL

Forskningsfrågor

1. Finns det skillnader i bedömningspraktik beroende på om undervisningsspråket är eng eller sv, **CLIL** respektive **icke-CLIL**, inom kurserna **bi** och **hi** på gymnasiet?
2. Påverkas innehåll och bedömningsformer i **engelskkursen** i de fall där andra kurser undervisas på engelska?
3. Hur ser de olika disciplineras **skriftliga bedömning** ut med avseende på **språk, form** och **innehåll**? Finns det gemensamma drag?

Bedömning - CLIL

Metod

12 lärare (lärare i bi, hi och eng)

3 skolor (1 internationell, 2 mestadels på eng, 1 delvis på eng)

* Exempel på prov
  * (provtyp, frågetyp)
* Intervjuer
* Enkät

Bedömning - CLIL

Några resultat

- Ingen tydlig strategi för hur prov ska utformas med avseende på språkets roll.
- CLIL-lärares bedömningssätt varierar, dock inte beroende av undervisningsspråk
- CLIL-lärare ‘bortser från språk’, eller tycker det är svårt
- Lärare i bi och hi föredrar skriftliga prov som värderas efter frågans komplexitet
- Lärare i eng värderar de nationella proven högt. I övrigt: stor variation i bedömningssätt, både lärare emellan och hos samma lärare. Vissa använder vokabulär- och grammatikprov, andra anser att uppsats är det enda som visar på språkförmåga.

Bedömning - CLIL

Några resultat, forts.

* Vilka bedömningsformer som används beror på kontext:
  * lärares bakgrund (L1 eng/sv, ämnesdisciplin, erfarenhet och ämnes-/kunskapssyn),
  * skolans profil, samt
  * vilken nivå i engelska eleverna befinner sig på (engelska 5, 6 eller 7)
* Ingen gemensam kollaborativ sambedömning sker mellan ämnesdiscipliner

Bedömning - CLIL

Helena Reierstam – *Arlandagymnasiet, Märsta*

Skolverket

helena.reierstam@gmail.com

Licentiatavhandling:

Assessing Language or Content? A comparative study of the assessment practices in three Swedish upper secondary CLIL schools

IKT och språkinlärning

- 2 olika forskningsprojekt.
- Spanska, gymnasiet.

IKT och språkinlärning

Kent Fredholm – Stockholms universitet

Artikel 1:
Syfte: undersöka elevers generella attityder gentemot datoranvändning i språkinlärningen, och mer specifikt deras attityder gentemot nätbaserade grammatikövningar jämfört med övningar i pappersform.

Forskningsfrågor:
- När ser elever datorn som ett lämpligt redskap för att lära sig spansk grammatik?
- När anser de den inte lämplig?
- Vilka didaktiska och vetenskapliga implikationer kan dras av resultaten?

IKT och språkinlärning

Metod: Lektionsdagböcker, enkäter

Resultat: Blandade attityder, höga krav på nätsidornas layout; föredrar blandade metoder och anser datorn mest användbar för att skriva uppsatser, slå upp ord och söka information.

IKT och språkinlärning

Artikel 2:
Syfte: undersöka hur en grupp elever använder nätbaserade resurser då de skriver uppsatser på spanska, med fokus på deras bruk av automatöversättningstjänster som *Google översätt*.

Forskningsfrågor:
- Vad gör elever med fri internetåtkomst när de skriver en text på spanska som främmade språk?
- Vilka attityder uppvisar eleverna gentemot de skrivstrategier de använt?

IKT och språkinlärning

- **Metod**: Elevernas skrivstrategier jämförs med en grupp som inte fick använda internet. Jämför användningen av digitala resurser med användning av tryckta ordböcker och ordlistor. 60 skärminspelningar.
- **Resultat**: Omfattande användning av Google översätt och Lexikon24, stor tilltro, inga skillnader i översättningarnas träffsäkerhet eller uppsatsernas korrekthet (typfel), mellan 6-100% automatöversättning, tidsineffektiv teknikanvändning, fusk.

IKT och språkinlärning

Artikel 3
Syfte
Jämföra och klarlägga eventuella skillnader i fråga om flyt (textlängd), komplexitet och korrekthet i texterna från artikel 2.

Forskningsfrågor
Har användningen av automatöversättning någon effekt på flyt, komplexitet och korrekthet i uppsatser skrivna av gymnasieelever på spanska som främmande språk, och, om så är fallet, vilka är effekterna?

IKT och språkinlärning

Metod: se ovan

Resultat: automatöversättning kan leda till längre texter med fler och längre meningar och satser, ett större utbud av olika verbformer och färre stav- och kongruensfel. Dessa texter har också fler fel rörande meningsbyggnad och fel som ledde till att texterna blev svårbegripliga. Ordförrådets variation tycks mer eller mindre vara densamma. Flyt och komplexitet: elevernas kunskaper i spanska var mer avgörande än teknikanvändandet, något som däremot inte mer än undantagsvis var fallet gällande korrekthet. Sammantaget är skillnaderna överlag små, utom vad gäller rättstavning, då Words rättstavningskontroll ledde till betydligt färre fel.

IKT och språkinlärning

Didaktiska implikationer:

- Lärarens roll i den digitala skolmiljön
- Datorn ingen automatisk motivationshöjare
- Nyansera debatten om huruvida datorn leder till bättre produkter eller lärande
- Lära om hur man använder alla verktyg på bästa sätt och vilka olika syften de passar för

IKT och språkinlärning

* *”(…) en liknelse med den italienska slow food-rörelsen, som satsar på kvalitet istället för kvantitet och snabba, enkla lösningar, och önska en slow pedagogy-rörelse i våra svenska skolor, med siktet inställt på ett långsiktigt arbete för bildning och väl befästa kunskaper. Den sammanlagda slutsatsen är med andra ord att språkinlärningen måste få ta tid och ske i ett för inlärningen gynnsamt tempo, utan att hoppas på några genvägar, vare sig i digital eller i annan form. Att lära sig ett språk är en tidskrävande och komplex kognitiv process som svårligen låter sig förenklas av enskilda tekniska hjälpmedel om inte de nödvändiga grundkunskaperna finns befästa hos inläraren, hur gärna man än skulle vilja det”.*

IKT och språkinlärning

Kent Fredholm - *gymnasielärare i spanska, italienska och kinesiska, Karlstads kommun*
kent.fredholm@isd.su.se

Licentiatavhandling:
Eleverna, datorn och språket.
Studier av skoldatoriseringens effekter på elevers attityder, skrivstrategier och textproduktion i spanskundervisningen på gymnasiet.
http://su.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2%3A849604&dswid=2628

IKT och språkinlärning

Lisa Källermark Haya – Stockholms universitet

Syfte: att undersöka hur hur sex gymnasielever i spanska som främmandespråk och deras lärare väljer och handlar när de arbetar med informationssökning på spanska.

Forskningsråga: Genom vilka val, handlingar och uttalanden iscensätter och uttrycker elever och lärare sin agens (*agency*)?

IKT och språkinlärning

Metod:

* Ljud, video och skärminspelningar av två IKT-vana elevgrupper, semistrukturerade stimulerade intervjuer med lärare och elever. Transkriberats och analyserats mot bakgrund av CHAT, DFL.

IKT och språkinlärning

Resultat:

- Läraren och eleverna ingår i **skilda aktivitetssystem** som följer delvis olika regler. Därför skiljer sig deras syn åt på vad de uttrycker som viktiga resurser.
- I det aktivitetssystem där läraren utgör subjekt är målet med uppgiften att eleverna ska få **mycket tid att hjälpa varandra** läsa **svår text** på spanska.
- I det aktivitetssystem där eleverna utgör subjekt är målet med uppgiften att **snabbt bli klar med en keynote-presentation** som innehåller **"rätt" information**. I sina handlingar valde därför eleverna till stor del att använda andra resurser än de som läraren trodde var viktiga för dem.

IKT och språkinlärning

Läraren som subjekt:

- språk konstrueras som det definieras i kursplanerna (**reception/produktion**)
- eleverna borde **använda målspråket** i så stor utsträckning som möjligt
- informationssökning på Internet går att betrakta på **liknande sätt i spanska som engelska**
- **långvarigt** projektarbete i grupp och som innebär **valmöjligheter** kan vara positivt för **kvalitén på agens**
- uppgiften är planerad i enlighet med sådant som **motiverar** eleverna och
- eleverna finner det **lätt att arbeta med digitala media** och att hitta information på Internet.

IKT och språkinlärning

Men:

- För att lösa uppgiften skriver eleverna minst lika mycket som de läser. Därför är det **svårt att skilja "reception" (läsa) från "produktion" (skriva).** Elevernas läsning formas av det faktum att de samlar information i ett dokument och tvärtom.
- Det faktum att eleverna inte använder endast målspråket utan använder sig av **(trans) languaging** ökar elevernas agens. De växlar mellan språk och blandar lärsekvenser.
- I elevernas iscensättning av uppgiften är **språkstatus** av betydelse, vilket innebär att eleverna inte kan förlita sig på sina praktiker för hur de skulle ha löst uppgiften om den hade genomförts på engelska. Att försöka göra så blir för svårt.

IKT och språkinlärning

Didaktiska implikationer:

- Söka info på dator – **svårt trots vana**. Aktivitetssystem som blandas.
- Eleverna **"gör skola"** (Pope, 2001). Ett exempel på detta är att eleverna delar upp arbetet mellan sig och arbetar enskilt trots att arbetsdokumentet erbjuder möjlighet till kollaboration.
- **Antaganden** om vad som motiverar eleverna **stämmer inte**: kan göra att kvalitén på agensen sänks.
- Hur uppgiften uppfattas strukturerar på vilket sätt eleverna kommunicerar och därmed sättet på vilket de lär sig? Tex:

  Eleverna blir **producenter** snarare än **konsumenter**. Ett exempel på detta är deras användning av **copy/paste**. När copy/paste används kritiskt kan det ses som en form av **languaging**.

  Eleverna sysslar med **flera parallella aktiviteter samtidigt**, vilket kan leda till en diskussion kring vad som ses som "djup" respektive "bredd" vid informationssökning i främmandespråk.

IKT och språkinlärning

Lisa Källermark Haya - *gymnasielärare i spanska och engelska, Stockholms stad.*

lisa.källermark-haya@globala.se

Licentiatavhandling:

Agency in the Spanish language classroom. Student and teacher choices, actions and reports when students search for information online as a part of a theme.